

10. Závěr

Hlavním úkolem a cílem mé práce bylo objasnění a proniknutí do problematiky potravinového práva, a to především s důrazem na srovnání právní úpravy v České republice s právní úpravou v jiném evropském státě, konkrétně jsem se věnovala Irsku. Zabývala jsem se nejen současným stavem, ale i historickým vývojem tohoto právního odvětví. Je však nutné poznamenat, že v možnostech a v rozsahu této práce není možné obsáhnout celou rozsáhlou právní úpravu potravinového práva, a to především z důvodů multidisciplinarity tohoto oboru.

Právě z důvodů multidisciplinarity, kdy potravinové právo v sobě zahrnuje i mnoho faktorů a poznatků z dalších oborů (chemie, medicína, fyzika), se nebude nikdy jednat o naprosto dokonalý a ustálený právní obor odrážející vždy skutečné potřeby ochrany spotřebitele, často bude značně proměnlivý, právě z důvodů, že jiný související obor objeví nový způsob odstranění dalšího rizika, které by mohl ohrozit zdraví spotřebitele. Ale jen takto lze zajistit funkčnost potravinového práva a je to jediný správný směr vývoje, pokud by totiž potravinové právo nezohledňovalo vědecký vývoj, existence tohoto oboru by postupem času ztrácela na významu a již by nesplňovala úlohu, jakou má a v podstatě by jeho právní úprava byla nadbytečná a zbytečná pro ochranu spotřebitele.

Na začátku své diplomové práce jsem se zabývala historickým vývojem tohoto oboru práva, své zkoumání potravinového práva jsem zahájila již na počátku minulého století, kdy jsme mohli zaznamenat první počátky potravinového práva na našem území (jednalo se o rakouskouherskou úpravu) v podobě Codexu Alimentarius Austriacus. Na tuto dobu se jednalo o velmi propracovaný právní dokument. Jako protiklad k tomuto dokumentu a této pro potravinové právo velmi úspěšné období lze položit závěr období vlády komunistické strany a existence systému technických norem, které jen stěží a ne příliš flexibilně reagovaly na nastalé změny a vývoj v souvisejících vědních oborech, změnu proto přinesl až politický převrat v devadesátých letech minulého století, kdy byl přijat nový zákon o potravinách a tabákových výrobcích, který splňoval veškeré požadavky kladené v té době na právní předpisy týkající se potravin. Ale vývoj potravinového práva pokračuje dále, s naším vstupem do EU se tak děje kontinuálně s vývojem komunitárního potravinového práva. V historickém vývoji jsem právě proto nemohla opomenout zmínit vývoj práva v rámci Evropské unie, která v podstatě určuje směr současného evropského potravinového práva a tedy i našeho práva. Ale nebylo

tomu vždy, aby v rámci Evropské unie bylo sjednoceno téměř celé potravinové právo. Tomuto právnímu stavu totiž předcházely dvě potravinové krize, při kterých se zjistilo, že nejlepší ochranu spotřebiteli zajistí právě jen a pouze sjednocená právní úprava potravinového práva a nikoli roztříštěné právní úpravy jednotlivých států. A tak postupným právním vývojem došlo až k vydání jednoho z nejdůležitějších nařízení v tomto oboru práva, a to konkrétně nařízení č. 178/2002 SES, kterým se stanoví obecné zásady a požadavky potravinového práva, zřizuje se Evropský úřad pro bezpečnost potravin a stanoví postupy týkající se bezpečnosti potravin. Na toto nařízení navazovala další nařízení a směrnice, které postupně sjednocovaly právní úpravu bezpečnosti potravin a potravin vůbec v celé Evropské unii. V právní úpravě tak můžeme sledovat trend ke stále se zvyšující ochraně spotřebitele a jeho zdraví a to především prostřednictvím již zmiňované společné komunitární úpravě bezpečnosti potravin.

Jak je vidno z předchozího, Evropská unie přenesla svůj primární zájem ze zajištění volného pohybu zboží na co největší ochranu spotřebitele, je však nutné dodat, že i nadále je v rámci potravinového práva zohledňován volný pohyb zboží jako jedno z hlavních práv v rámci Evropské unie, jedná se především o to, aby toto právo nebylo nadměru omezováno, má se proto jednat jen o nezbytně nutné omezení. Domnívám se však, že tento trend by měl být i nadále podporován a jen způsobem, že spotřebitel a jeho zdraví bude na prvním místě zájmu, lze zajistit odstranění alespoň větší části rizik, které by mu mohly hrozit. Vše by však i nadále mělo zasahovat jen v nejnútnejší formě do volného pohybu zboží v rámci Evropské unie.

Komunitární právní úprava je tedy, jak jsem již uvedla, sjednocena, bohužel, možná spíše bohudík, obchod s potravinami neprobíhá pouze v rámci unie, a tak se zvyšující zajištění potravinové bezpečnosti dotýká i třetích států, kteří do států Evropské unie dovážejí své výrobky. Proto je nezbytně nutné i v tomto ohledu vyzvednout práci a dokumenty mezinárodních organizací, které se snaží o to, aby docházelo jen k co nejmenším zásahům do této oblasti mezinárodního obchodu, a to ať už prostřednictvím zdokonalování systémů kontrol potravin či vytváření kodexů správné výrobní praxe.

Další institut, který v závěru této diplomové práce musím zmínit a připomenout a též úzce souvisí s obchodem se třetími státy, je systém rychlého varování (RASFF). Často se z novin, televize či jiných médií dozvídáme, že již na hranicích byla zastavena dodávka potravin mířící k českým spotřebitelům, která ale neodpovídala předepsané kvalitě, a proto byla zastavena, v poslední době (prosinec 2008) tomu tak bylo u zásilky 18 tun nepražených a neloupaných arašíd, které obsahovaly nadlimitní obsah aflatoxinů

a vůbec se do volného oběhu a ke spotřebitelům nedostala. Zásilka byla zadržena na hranicích. A ještě navíc v rámci systému RASFF byly informace zaslány ostatním členům systému. Takto by systém RASFF měl fungovat, v podstatě eliminovat možnost propuštění nebezpečné potravin k jednotlivým spotřebitelům, a to nejen u dodávky z třetích zemí, ale i z členských zemí. Dle mého názoru by tento systém měl být součástí dalšího vývoje potravinového práva a nadále by měl být zdokonalován, mělo by se jednat především o podporu komunikace mezi kontaktními místy jednotlivých států a také zdokonalit na co nejvyšší úroveň komunikaci mezi spotřebitelem a Národním kontaktním místě, v případech, kdy došlo již k rozšíření nebezpečných potravin mezi spotřebitele a důkladně je informovat o případných rizicích po konzumaci závadné potravin či jak ji vrátit a získat peníze za ni zpět.

Na co však v tomto závěrečném shrnutí nelze také zapomenout, je to, že spotřebitel není pouhý nemyslicí subjekt, který musí přijmout veškeré nabízené potraviny a hlavně i on se musí být vědom toho, že musí dodržovat určitá pravidla např. pro skladování, tepelnou úpravu apod. Zjednodušeně řečeno žádná legislativa nezajistí stoprocentní ochranu zdraví spotřebitele před závadnými potravinami a je nutné, aby spotřebitel převzal část odpovědnosti za to, co si sám připraví, sní nebo vypije, ačkoliv dle zákonné úpravy primárně odpovědnost leží na provozovatelích potravinářského podniku. Ale tato odpovědnost se samozřejmě nevztahuje na prvovýrobu a domácí zpracování potravin určené pro osobní spotřebu¹³³, zde odpovědnost leží čistě na spotřebiteli. Proto pokud koupíme čerstvé maso a poté ho doma špatně skladujeme a po konzumaci onemocníme, odpovědnosti se zřící nemůžeme. Jiná situace by však nastala pokud by již prodávaná potravina byla zkažena nebo jinak již před naším nákupem znehodnocena., zde by již odpovědnost zůstala na prodávajícím¹³⁴.

Další samozřejmostí je však také ta skutečnost, aby požadavky stanovené právními předpisy byly dodržovány v praxi. Především se jedná o hygienická opatření, která jsou nutná dodržovat při prodeji, ať už se jedná například o to, zda prodavači a prodavačky dodržují hygienické zásady při styku s potravinami a následně s přijímanými penězi. V době sílící epidemie žloutenky na podzim roku 2008 jsme se v Sdružení obrany spotřebitelů setkali často se stížnostmi spotřebitelů, že prodavači

---

¹³³ Nařízení č.178/2002 to samo vylučuje v čl. 1 odst 3.

¹³⁴ Již několikrát jsme se s tímto setkali, ať už se jednalo o zkažené maso či plesnivě sýry omyté v octové vodě apod. vedoucí manažeři prodejny Julius Meinel z Českých Budějovic byli odsouzeni za prodávání zkažených salámů, salátů a sýrů k podmíněnému trestu odnětí svobody. V tomto případě nedošlo k prokazatelné újmě na zdraví v souvislosti s prodejem zkažených potravin.

nejprve stejnou holou rukou sahají na salámy a poté tou samou rukou přijímají peníze. Tyto stížnosti jsme poté předávali na krajské hygienické stanice a ta udělovala pokuty. Z tohoto hlediska se proto domnívám, že funkčnost systému je především založena na důslednosti dodržování potravinového práva v praxi a k tomu by mělo probíhat patřičná kontrola dozorových orgánů.

Co se týká právní úpravy *de lege ferenda*, nastolený trend ve vývoji potravinového práva by měl i nadále přetrvávat. Stále by měl být na prvním místě spotřebitel a jeho zdraví, a to především s ohledem na vzrůstající využití geneticky modifikovaných organismů v naší potravě a také s ohledem na dovoz potravin ze třetích zemí, kde ne vždy tyto potraviny bývají v pořádku. Právě z tohoto důvodu se domnívám, že kontrola celého potravinového řetězce dle zásady „from farm to fork“ je a bude naprosto na místě. I nadále by měly být prováděny kontroly „in situ“, tedy v rámci samotných prodejen, výroben a balíren, kde často dochází k porušování závazných hygienických norem¹³⁵. Evropská právní úprava by též měla setrvat ve svém směru a rozhodně se neodchylovat od sjednocování potravinového práva.

Závěrem lze tedy dodat jen jediné, jen spolupráce všech států a dodržování podmínek v celém potravním řetězci včetně spotřebitele, který si je vědom toho, co sám může udělat pro své zdraví a samozřejmě vzájemná komunikace mezi všemi zúčastněnými je jediné řešení, které může obstát v rámci potravinového práva a také s ohledem na zachování zdraví spotřebitele.

---

¹³⁵ Jedná se většinou o prohřešky při obsluze konečného spotřebitele, při přípravě a skladování potravin za nevhodných podmínek, např. ovoce a zelenina je prodávána na mrazu apod.